

Innst. S. nr. 250

(2001-2002)

Innstilling frå næringskomiteen om jordbruksoppgjøret 2002 - endringer i statsbudsjettet for 2002 m.m.

St.prp. nr. 65 (2001-2002)

Til Stortinget

SAMANDRAG

Regjeringen legger med dette fram en proposisjon om jordbruksoppgjøret i 2002, med forslag om endrede bevilgninger på statsbudsjettet for 2002 og andre vedtak i forbindelse med oppgjøret. Videre fremmes forslag om utvidet jordbruksfradrag ved skatteligningen.

1. GRUNNLAGET FOR OG GJENNOMFØRINGEN AV JORDBRUKSFORHANDLINGENE I 2002

1.1 Samandrag

Næringskomiteen understreket i Innst. S. nr. 167 (1999-2000) behovet for å forenkle virkemiddelsystemet i jordbruket. Etter at partene ved jordbruksforhandlingene i 2001 ble enige om å be Norsk Institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) utrede forenkling og målretting, har NILF avgitt rapporten FOLA 2002: Landbrukspolitik - Forenkling og målretting. På bakgrunn av dette påhvilte det i årets forhandlinger partene et særskilt ansvar i å komme fram til reelle forenklinger og planer for videre forenkling av virkemiddelbruken for kommende år.

Regjeringen har i St.meld. nr. 2 (2001-2002) Revidert nasjonalbudsjett 2002 beskrevet en ordning med økt inntektsfradrag i næringsinntekt fra jord- og hagebruk. Regjeringen fremmer i denne proposisjonen et eget romertallsvedtak for Stortinget med forslag om en slik utvidelse av inntektsfradraget for jordbruket.

Bevilgningsreduksjonen på 300 mill. kroner i forhold til jordbruksavtalen for 2001-2002 er fordelt på ulike poster på avtalen, slik Stortinget forutsatte, jf. St.prp. nr. 1. Tillegg nr. 4 (2001-2002). Dette er nærmere omtalt i kapittel 7.1 i proposisjonen.

Regjeringen vil følge retningslinjene for en forsvarlig, gradvis innfasing av oljeinntektene i økonomien, som det var bred enighet om ved Stortingets behandling av St.meld. nr. 29 (2000-2001). Bruken av oljeinntekter vil særlig bli rettet inn mot reduserte skatter og avgifter og andre tiltak som kan øke vekstevnen i økonomien. Regjeringen vil innrette bruken av oljeinntektene på en slik måte at presset på prisstigning og rente blir minst mulig, og har som målsetting å holde den reelle, underliggende veksten i statsbudsjettets utgifter lavere enn veksten i verdiskapingen i Fastlands-Norge.

Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag la 25. april 2002 fram et felles krav med ramme og fordeling. Kravet innebar økte inntektsmuligheter i avtaleåret 2002-2003 på 1 725 mill. kroner. Kravet ble foreslått finansiert med økte bevilgninger på kap. 1150 på 500 mill. kroner, målprisøkninger på 825 mill. kroner og en utvidelse av jordbruksfradraget ved skatteligning. Jordbruket krevde videre at det ble innført 2-årige jordbruksavtaler fra og med 2003, med justeringsforhandlinger av målpriser og post 74 Direkte tilskudd i mellomåret. Jordbruksorganisasjonene krevde også en utviklingspakke for jordbruket, utenfor avtalerammen, med hovedformål å legge til rette for utvikling av og rekruttering til næringen.

Statens tilbud ble lagt fram 3. mai 2002. Tilbudet hadde en samlet ramme på 40 mill. kroner, ekskl. en utvidelse av jordbruksfradraget ved skatteligningen. Det ble lagt til grunn at ordningen med utvidet jordbruksfradrag skulle ha en provenyeffekt på 200 mill. kroner, tilsvarende en inntektsverdi på 300 mill. kroner før skatt. Tilbudet la til grunn en inntektsvekst på 5 pst., tilsvarende 500 mill. kroner og en kostnadsøkning på 2 pst., tilsvarende 400 mill. kroner. Dette ga et brutto rammebehov på 900 mill. kroner. Videre la man til grunn en fordelingsprofil som skulle bidra til en gradvis omstrukturering og effektivisering i jordbru-

ket. En større andel av midlene ble søkt kanalisert mot bruk der produksjonen har stor betydning for inntekt og sysselsetting.

Den 16. mai 2002 meddelte forhandlingsutvalget til Norsk Bonde- og Småbrukarlag at de ikke sluttet seg til opplegget for en sluttløsning. Samme dag ble staten og Norges Bondelag enige om en ny avtale. Den 21. mai 2002 ble forhandlingene avsluttet. Sluttprotokollen fra forhandlingene og referat fra møtet 16. mai 2002 følger som vedlegg til proposisjonen.

1.2 Merknader frå komiteen

Komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, leiaren Olav Akselsen, Bendiks H. Arnesen, Grethe Fossli og Aud Gaundal, frå Høgre, Silja Ekeland, Ivar Kristiansen og Egil Hestnes, frå Framstegspartiet, Øystein Hedstrøm og Lodve Solholm, frå Sosialistisk Venstreparti, Åsa Elvik og Inge Ryan, frå Kristeleg Folkeparti, Olaf Gjedrem og Svein A. Røseth, og frå Senterpartiet, Marit Arnstad, viser til at det ligg føre ei framforhandla avtale mellom staten og Noregs Bondelag. Avtala inneber mellom anna at målprisen skal aukast tilsvarande 457 mill. kroner, og at løyvingane over kap. 1150 skal reduserast med 135 mill. kroner i høve til det vedteke budsjettet. Komiteen har merka seg at reduksjonen i løyvingane på 135 mill. kroner vil bli gjennomført i 2003. Vidare utgjer 70 mill. kroner i omdisponering innanfor avtala og 40 mill. kroner i disponering av eingongsmidlar ein del av ramma. I tillegg er inntektsverknaden før skatt av Regjeringa sitt framlegg til utvida jordbruksfrådrag ved skattelikninga lagt til grunn for oppgjeret og rekna som ein del av ramma. I alt vert ramma for oppgjeret på 750 mill. kroner på årsbasis.

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet, konstaterer at full verknad av dette isolert sett tilsvarar ei inntektsauke for jordbruket på 10 700 årsverk, eller i underkant av 7 pst., i høve til budsjettet inntekt for 2002 på 155 500 kroner pr. årsverk.

Eit anna fleirtal, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil samstundes peike på at jordbruksavtala legg rammer for sjølvstendig næringsdrivande og at mange tilhøve utanfor sjølve avtala har innverknad på for kva for ei inntektsutvikling den einskilde næringsutøvarer vil få. Etter det som fleirtalet i komiteen streka under i Innst. S. nr. 167 (1999-2000) er det avgrensingar i handlingsrommet for inntektsevna framover. God utnytting av utsiktene i marknaden, auka mangfald, ein balansert marknad, strukturelle endringar og fornuftige kostnadstilpassingar vil i auka grad få verknad for ei tilfredsstillande inntektsutvikling i jordbruket.

Dette fleirtalet har merka seg at marknadsbalansen for jordbruksvarer no er betre enn på svært

mange år. Det har av mange grunnar stor verdi at denne situasjonen kan halde fram og at marknadsutsiktene vert utnytta på ein god måte. Marknadsordningane må utviklast vidare med utgangspunkt i landbrukssamvirka si rolle og jordbruket sitt økonomiske ansvar for overproduksjon, samstundes som det vert lagt til rette for konkurranse på like vilkår med sikte på auka effektivitet og mangfald.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til Innst. S. nr. 167 (1999-2000) fra næringskomiteen om norsk landbruk og matproduksjon, St.meld. nr. 19 (1999-2000), hvor flertallet, Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, la føringer for norsk landbruk sin utvikling. For Arbeiderpartiet er dette forliket viktig da det etter dette partis mening vil gi landbruket de rammebetingelser som er nødvendig for å nå målene i næringa.

Jordbruk, skogbruk og fiske er i deler av landet avgjørende for arbeid, bosetting, næringsutvikling og forvaltning av kulturlandskap. Arbeiderpartiet vil derfor legge til grunn at vi skal ha et levedyktig og bærekraftig landbruk i hele landet.

Disse medlemmer mener fokuset på å sikre trygg mat må videreføres, og at en derfor må ha helse- og miljøvennlige produksjonsmetoder samt gode forhold i husdyrproduksjonen.

Disse medlemmer vil holde fast ved at de som jobber i jordbruket, skal sikres mulighet for inntektsutvikling og sosiale kår på linje med andre grupper i samfunnet. Næringens egen markedstilpassing vil fortsatt ha avgjørende betydning for inntektsutviklingen. Samtidig er det viktig å understreke at 80 pst. av alle bruk drives i kombinasjon med annen næring, derfor må også denne driftstypen gis mulighet til utvikling. Det er nødvendig å understreke at norsk landbruk ikke kan konkurrere med landbruksindustriell billigproduksjon da vårt kostnadsnivå og våre velferdsordninger ligger mye høyere enn mange land.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn gi sin tilslutning til avtalen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet har registrert at staten og Norges Bondelag har blitt enige om en ny jordbruksavtale med en samlet ramme på 750 mill. kroner medregnet inntektsverdien av det økte skattefradraget som tilsvarer en inntektsøkning pr. årsverk på 10 700 kroner.

Disse medlemmer konstaterer at Regjeringen, ved å prioritere overføringer i størrelsesorden 12 mrd. kroner, som kommer i tillegg til skjermingsstøtten og annen støtte utenfor avtalereguleringen, ikke gir sterke signaler om nødvendigheten av en kraftig kursomlegging. De få signaler som kommer for å etablere mer fleksible og kostnadseffektive markedsløsninger ved en friere omsetning av melkekvoter, reduserte kvotebegrensninger for melkeproduksjon i samdrifter og bedre muligheter for høyere melkekvoter for enkeltbruk, er

langt fra tilstrekkelige for å oppnå et nødvendig tempo i tilpasningen av norsk jordbruk til en internasjonal konkurransesituasjon. Disse medlemmer registrerer at opplegget med målprisøkninger vil virke i motsatt retning og sannsynligvis resultere i enda mer grensehandel. Disse medlemmer mener Regjeringen burde benytte mulighetene til en kursomlegging mot en mer effektiv produksjon, foredling og omsetning av jordbruksvarer. En utsettelse av denne prosessen, slik jordbruksoppgjøret indikerer, vil være skadelig for jordbruket.

Disse medlemmer mener det foreligger et sterkt behov for å gjennomføre radikale lov- og regelendringer som gjør at omsetning, produksjon og struktur i landbruket kan tilpasse seg det fremtidige marked. En slik markedstilpasning vil åpne for konkurranse og effektivitet som automatisk tvinger seg frem som en konsekvens av dette. For forbrukerne vil økt konkurranse og dermed også større valgmuligheter være den beste garanti for innflytelse i landbrukspolitikken. En landbrukspolitikk som i mindre grad krever forbrukerne for overføringer gjennom budsjettstøtte eller skjermingsstøtte, vil gi produkter til lavest mulig pris. Gjennom en nedbygging av monopoler og innføring av reell konkurranse, sikres forbrukerne de nødvendige valgmuligheter.

Disse medlemmer vil peke på at landbruket lenge har vært tillagt distriktspolitiske oppgaver, så som å sikre bosetningen utenfor sentrale strøk. Det synes klart at å tildele landbruket et betydelig ansvar for bosettingen har vært en til dels mislykket og åpenbart kostbar måte å forsøke og oppnå dette på. Disse medlemmer mener landbrukspolitikken har bidratt til å utarme distriktene og gjort dem mindre i stand til å utvikle et bærekraftig næringsliv og således medvirke til å forsterke sentraliseringstendensene. Disse medlemmer viser til at konkurranseutsatt virksomhet i distriktene kjemper en hard kamp for å overleve i den internasjonale konkurransen. I den kampen må den i tillegg til sine egne kostnader bære en andel av kostnadene til verdens dyreste landbrukspolitikk. Den førte politikk har gitt en skjev fordeling av offentlige ressurser i distriktene, med det resultat at lokalsamfunnene har fått for få ben å stå på med lite varierende arbeidstilbud. Unge menneskers vilje til å bygge opp en fremtid i distriktene under de rådende forhold har vært sviktende. I særlig grad har arbeidstilbudet til kvinner blitt så dårlig at det har gitt klare statistiske utslag i utkantdistriktene. Disse medlemmer mener derfor det er behov for en ny landbrukspolitikk som radikalt endrer rammebetingelsene for jordbrukets og bygdenes samlende næringsliv gjennom å skille landbrukspolitikken fra distriktspolitikken.

Disse medlemmer vil hevde at konkurranse er en viktig forutsetning for en positiv utvikling i landbrukssektoren. Det innebærer at de etater og ordninger som hindrer dette, bør avvikles. Det gjelder selve jordbruksavtalen og de ordninger som den er med på og

finansierer. Videre bør alle former for produksjons- og markedsreguleringer som begrenser eller hindrer konkurranse avvikles. Produksjonskvoter og begrensninger for husdyrproduksjonen bør avskaffes og fri etablering i alle deler av næringen gjenopptas. Disse medlemmer ønsker kun å beholde produksjonsbegrensninger som sikrer miljøet, for eksempel krav om spredeareal for husdyrgjødsel.

Disse medlemmer vil peke på at en styrking av eiendomsretten vil være et sentralt element for å få bedret konkurransevne i landbruket. Det krever blant annet at loven som regulerer eiendomsomsetningen fjernes. Landbrukseiendommer må kunne omsettes fritt til gjeldende markedspriser. Bo- og drivepliktsbestemmelser i odel- og konsesjonsloven må fjernes. Videre reduseres konsesjonsplikten og offentlig fastsatte eiendomspriser aktørenes forventninger og investeringslyst.

Disse medlemmer mener de selvstendige næringsdrivende i matvareproduksjonsbransjen skal basere sin virksomhet på produksjon som er bedriftsøkonomisk riktig og ikke på subsidierte ordninger. Disse medlemmer vil i den forbindelse vise til Fremskrittspartiets resept som blant annet bygger på en god økonomisk politikk med skatte- og avgiftslettelse samt fjerning av hindrende lover, regler og forskrifter.

Disse medlemmer mener den kompliserte stortingsproposisjonen om jordbruksoppgjøret, hvor produsentene legger opp sin virksomhet basert på tilskudds- og reguleringsordninger med et tungt byråkrati koplet til generelt uoversiktlige forhold, må erstattes av et markedsbasert konkurransesystem. Fremskrittspartiet arbeider for at dagens ressursødende ordninger endres til fordel for miljøet, til styrke for næringsutøverne og til beste for forbrukerne. Disse medlemmer vil derfor fremme forslag om at jordbruksavtalsystemet avvikles. Jordbruksnæringen bør finne sin plass blant vanlige produksjoner som søker et marked i størst mulig konkurranse. I en nedbyggingsfase for støttetiltak og jordbruksubsidier kan bevilgningene foretas over statsbudsjettet. Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Forslaget til ny jordbruksavtale bifalles ikke."

"Eksisterende ordning med jordbruksavtale oppheves."

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til jordbruksubsidier og andre statlige økonomiske tiltak overfor jordbruket i sammenheng med statsbudsjettet uten forutgående forhandlinger."

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til jordbruksubsidier for den resterende del av inneværende budsjettår med en ramme på 1 950 mill. kroner lavere enn det vedtatte budsjett på kap. 1150 Til gjennomføring av jordbruksavtalen."

Disse medlemmer mener systemet med jordbruksavtaler mellom staten og organisasjonene må avvikles. I en nedbyggingsfase for støttetiltak og jordbruks subsidier bør bevilgninger foretas over statsbudsjettet uten forutgående forhandlinger.

Disse medlemmer ønsker en utvikling mot et fritt marked for produksjon og omsetning av matvarer. Norske forbrukere må gis et rimeligere og mer variert tilbud av matvarer. I tillegg må produsentene ha muligheter til en tilfredsstillende inntekt basert på en ressursriktig utnyttelse av produksjonspotensialet. Taperne ved innføringen av en markedsstilpasset landbrukspolitikk vil være jordbruksbyråkratiet og politikerne som mister makt som derved tilbakeføres til både bønder og forbrukere.

Disse medlemmer viser for øvrig til egne særmerknader og forslag.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil understreke betydningen av at vi har et landsdekkende småskalalandbruk, basert i størst mulig grad på bruk av lokale ressurser, spesielt med omsyn til å sikre trygg mat med helse- og miljøvennlige produksjonsmetoder og å ta hensyn til dyrenes velferd. Videre er det viktig å sikre næringsutøverne i jordbruket gode inntektsmuligheter for å sikre god matvaresikkerhet og tilstrekkelig produksjon av trygge matvarer med god kvalitet.

Disse medlemmer vil understreke at et småskalalandbruk av et visst omfang er en helt nødvendig forutsetning for å oppfylle Regjeringens hovedmål for den økonomiske politikken. Dette gjelder spesielt i næringssvake områder som finnes over hele Norge. Slik utviklingen har gått innen landbruket har en nå nådd en kritisk masse av bruk, noe som gjør at det kan bli vanskelig å oppfylle hovedmålene dersom utviklingen ikke stoppes.

Disse medlemmer viser til at det er bred politisk enighet om å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret. Et aktivt landbruk i alle deler av landet er et viktig bidrag til å oppfylle målet om å bevare hovedtrekkene i bosettingsmønsteret. Disse medlemmer legger til grunn at norsk landbruks bidrag til bosetting og sysselsetting i distriktene forutsetter livskraftige driftsenheter og attraktive arbeidsplasser i næringen.

En stabil bosetting er en viktig forutsetning for å kunne realisere viktige samfunns mål knyttet til ressursutnyttelse, langsiktig matvareberedskap, miljø, velferd og trivsel. Disse medlemmer vil legge vekt på at et landbruk med mange driftsenheter gir et stort bidrag til bosetting og sysselsetting i distriktene. Disse medlemmer ønsker å videreføre et desentralisert jordbruk med en variert bruksstruktur som alternativ til en mer industribasert næring. Hensynet til dyrevern og dyrehelse må vektlegges når kravet om mer effektive driftsformer vurderes. En vellykket distriktpolitikk krever et sammensatt næringsliv, gode kommunikasjons- og servicetilbud og muligheter for å

bygge sosiale relasjoner lokalt. Disse medlemmer mener derfor det er behov for en bredt anlagt distriktpolitikk der ulike sektorer ses i sammenheng. Disse medlemmer er av den oppfatning at en landbrukspolitikk som ikke tar hensyn til kombinasjonsbrukene ikke vil gi et jordbruk som er i stand til å oppfylle viktige distriktpolitiske mål. Over 80 pst. av alle bruk drives i dag kombinasjon med annen næring. Skal jordbruket oppfylle sine distriktpolitiske oppgaver må denne bruksgruppen gis utviklingsmuligheter, bl.a. gjennom Verdiskapingsprogrammet.

Disse medlemmer mener at årets avtale har en innretning som gjør den kontroversiell i forhold til de mål og retningslinjer som Stortinget har satt for landbrukspolitikken. Med bakgrunn i Stortingets etablerte respekt for en framforhandlet avtale vil likevel disse medlemmer gi sin tilslutning til avtalen. Imidlertid vil disse medlemmer sterkt framholde betydningen av at Stortinget ved en senere anledning og i god tid før jordbruksforhandlingene 2003 tar opp landbrukspolitikken og utviklingen i landbruket til prinsipiell drøfting.

Disse medlemmer viser til statens tilbud som ble lagt fram 3. mai 2002.

Disse medlemmer mener at statens tilbud verken økonomisk eller i forhold til andre virkemidler var i samsvar med Regjeringens uttalte målsettinger for norsk landbruk. Tilbudet inneholdt sterke strukturvirkemidler som ville ført til at småskala- og familie-landbruket ville blitt avvirket.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil understreke betydningen av at vi har et livskraftig landbruk, i størst mulig grad basert på bruk av lokale ressurser og med et særlig fokus på omsynet til å sikre trygg mat med helse- og miljøvennlige produksjonsmetoder.

Dette medlem ønsker å gi de som velger landbruk som levevei muligheter til å hente en inntekt som står i samsvar med arbeidsinnsatsen på bruket og det samfunnsansvar landbruket er pålagt. Dette medlem ønsker en variert bruksstruktur, for å ivareta både næringa og bygdekulturen, og er derfor negativ til et ensidig fokus på strukturomlegginger. Dette medlem mener mye av innretningen på den framforhandlede avtalen øker presset på strukturomlegginger. Dette gjelder særlig innføring av melkebørsordning og heving av kvotetak.

Dette medlem vil understreke at en variert bruksstruktur av et visst omfang er en nødvendig forutsetning for å oppfylle Regjeringens mål for regionalpolitikken. Det vil være vanskelig å oppfylle slike mål dersom utviklingen i retning bruksnedlegging ikke bremses. Det forutsetter igjen en landbrukspolitikk som ivaretar alle brukstyper og bidrar til produksjon i alle deler av landet.

Dette medlem vil påpeke det faktum at den inngåtte avtalens ramme gir en inntektsøkning på årsbasis på 10 700 kroner i gjennomsnitt pr. årsverk. Til sam-

menligning har andre grupper fått en gjennomsnittlig økning i årsinntekten på 15 500 kroner. Dette betyr at den inngåtte avtalen ikke reduserer inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper.

Dette medlem mener lønnsomheten for den enkelte bonde må økes betydelig. Dette bør skje gjennom en kombinasjon av å øke produktprisene i markedet, gjennom endrede skatte- og avgiftsordninger for landbruket og gjennom å øke overføringene til landbruket.

Dette medlem ser det som en sentral utfordring å sikre balanse i markedet. Overproduksjon av ulike landbruksprodukter har vært en sterkt medvirkende årsak til den lave lønnsomhetsutviklingen i landbruket. Dette medlem vil advare mot en politikk som kan bidra til ny overproduksjon. En slik politikk vil vanskeliggjøre forholdene for produsentene og på sikt føre til en helt annen struktur enn i dag.

Dette medlem vil påpeke at det er et behov for å investere i landbruket, ikke minst i tilknytting til generasjonsskifte i næringa, slik at nye brukere finner det attraktivt å ta over. Nye utøvere må få anledning til å vedlikeholde det produksjonsapparatet som gården utgjør. Dette medlem mener også det må gis økt støtte til investeringer for å oppfylle lover og forskrifter knyttet til jordbruksdrift, og til utvikling av alternative drifts- og inntektsmuligheter.

Dette medlem er av den oppfatning at staten ikke har strukket seg langt nok i forhandlingene for å sikre et robust og livskraftig landbruk og er kritisk til den strukturomlegging som kombinasjonen av flere tiltak kan føre til. Dette medlem tar til etterretning at det er framforhandlet en avtale og at denne fra jordbrukets side vurderes som bedre enn det alternativ man kunne ha fått gjennom en ren stortingsbehandling av jordbruksoppgjøret. Dette medlem vil på denne bakgrunn stemme for den avtale som er forhandlet fram.

2. UTVIKLINGEN I PRIMÆRPRODUKSJONEN

2.1 Samandrag

Totalt antall bruk i drift har gått ned fra 99 400 til 65 000 (35 pst.) i perioden 1989 til 2001. Det var i 2001 registrert 19 800 bruk med melkeproduksjon, med gjennomsnittlig 14,6 kyr pr. bruk. Pr. februar 2002 er det registrert 1 741 bruk i til sammen 799 samdrifter. Av disse har 26 samdrifter mer enn 3 deltakere. Strukturendringen i retning av større bruk har gått raskest i Nord-Norge.

For 2001 fikk fylkene til sammen tildelt 535 mill. kroner i BU-midler. Dette fordelte seg på 78,5 mill. kroner forvaltet av FMLA og 455 mill. kroner i bedriftsrettede midler forvaltet av SND. 67 pst. av BU-midlene gikk til tiltak i kommuner innenfor det distriktpolitiske virkeområdet i 2001. De sentrale BU-midlene nyttes i hovedsak til kunnskapsutviklingsprosjekter innen næringsutvikling.

I 2000 sto jordbruket (inkl. jakt og viltstell) ifølge Statistisk sentralbyrå for 0,8 pst. av BNP, mens det sto for 2,8 pst. i 1980. Jordbruket sto for 3,9 pst. av samlet sysselsetting i 2000. På 90-tallet var det en gjennomsnittlig nedgang i sysselsettingen i jordbruket på 2,5 pst. pr. år. Nedgangen økte imidlertid fra 1999 til 2001, hvor antall årsverk ble redusert med 4,6 pst. pr. år. Den forsterkede nedgangen i arbeidsforbruket i perioden 1999 til 2001 er blant annet et resultat av stort oppkjøp av melkekvoter de siste årene. Det var til sammen 4,5 pst. av landets kumelkprodusenter som solgte kvoten sin i 2001. Høyest var tallet i Akershus og Vestfold, med henholdsvis 9,5 pst. og 11,5 pst. av produsentene i fylket.

Et utvalg som skal utrede virkningene av og fremme forslag til endringer i odelsloven, har begynt sitt arbeid, som sannsynlig vil være avsluttet ved utgangen av 2003. Målsettingen er å bringe odelsretten i samsvar med de landbrukspolitiske mål nedfelt i Innst. S. nr. 167 (1999-2000) og St.meld. nr. 19 (1999-2000).

Beregninger viser at avrenningen av nitrogen fra jordbruket til sårbart område i Nordsjøen i 2000 er redusert med 24 pst. i forhold til 1985, mens tilsvarende tall for fosfor er 32 pst. De siste års forbedringer kommer i hovedsak av at flere har endret jordarbeidingspraksis. Handlingsplanen for å redusere skaderisikoen ved bruk av plantevernmidler ser også ut til å ha hatt positiv effekt.

Gjengroing av beitepåvirkede arealer er en utfordring i hele landet. Det er en betydelig nedgang i antall setre med aktiv melkeproduksjon fra 2000 til 2001. Nedgangen er så stor at det svekker et allerede sårbart miljø. Seterdrift er en internasjonalt viktig kulturarv og ivaretar det særegne norske kulturlandskapet i fjellet som bl.a. er en viktig ressurs for reiselivsnæringen.

Andelen økologisk jordbruksareal har økt fra 2 pst. i 2000 til 2,6 pst. og den positive utviklingen ser ut til å fortsette i 2002. Ettersom det settes krav om 100 pst. økologisk produsert fôr i den økologiske husdyrproduksjonen fra 2005, er det spesielt positivt at det økologiske kornarealet økte vesentlig i 2001. Det var liten utvikling i arealer som brukes til økologisk grønnsakdyrking, urter og frukt. Dette er lite tilfredsstillende sett i forhold til at frukt og grønt er de økologiske produktene forbrukerne er mest interessert i å kjøpe. Markedsutviklingen har i 2001 vært spesielt positiv innenfor melkesektoren, men også innen økologisk kjøtt- og eggproduksjon. Utviklingen skyldes i stor grad at viktige markedsaktører i løpet av 2001 har lagt om sine strategier for økologisk produksjon.

På kostnadssiden er det bare kraftfôrkostnadene og i noen grad kapitalkostnadene som er direkte påvirket av jordbruksoppgjøret. Kostnadsutviklingen er av avgjørende betydning for inntektsmulighetene i jordbruket. Jordbrukets omsetningsorganisasjoners totale kostnader pr. enhet mottatt råvare har de siste 5 årene økt betydelig mer enn konsumprisindeksen. Kostnadsøkningen er så vidt sterk at den gir grunnlag for bekymring.

Det er store svingninger i inntekten i perioden 1998 til 2002. Årsakene til dette er flere. I 2000 ble det innført et skattefradrag i positiv næringsinntekt som skulle kompensere for tilsvarende målprisreduksjoner. Dette utgjorde 450 mill. kroner i 2000 og 900 mill. kroner for 2001. Videre fikk næringen som følge av markedsoverskudd i 1999 et pristap beregnet til ca. 800 mill. kroner i 1999 og ca. 700 mill. kroner i 2000. For 2001 og 2002 er overproduksjon ikke lenger et problem. En annen viktig årsak til inntektssvingningene er et betydelig oppkjøp av melkekvoter i 2000, som er inntektsført sektoren. Dette påvirker også flere kostnads- og inntektsposter vesentlig. I budsjettet for 2002, før oppgjør, er det totalt for sektoren regnet med en økning i vederlag til arbeid og egenkapital pr. årsverk på omlag 2 pst. Bevilgningsreduksjonen i statsbudsjettet for 2002 på 300 mill. kroner er da inkludert med full inntektsvirkning.

Tall fra OECD viser at Norge sammen med Sveits, Korea, Japan og Island har den mest omfattende jordbruksstøtten blant OECD-landene. Støttenivået i Norge målt ved PSE-prosenten har endret seg lite de siste ti årene og var i 2000 på 64 pst.

2.2 Merknader fra komiteen

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at det er en sterk tilbakegang i antall bruk og at det er en utvikling i retning større bruk. De siste ti årene er det blitt ca. 30 000 færre bruk, og hvis denne trenden fortsetter kan 10 000 bruk bli borte i de neste 5 årene. Totalt antall bruk vil da ligge på om lag 55 000. Samtidig viser det seg at det er vanskelig å få god rekruttering til næringa. Når det gjelder melk er hovedtyngden av produksjonene lokalisert til distriktene og har dermed stor betydning for oppfylling av målsettingen om å sikre bosetting, sysselsetting og verdiskaping.

Flertallet ser forhandlingsresultatet mht. rentestøtteordningen som et viktig bidrag til næringa. Dette gir en lettelse i investering generelt, men er kanskje den delen av jordbruksavtalen som kan gi ungdom tro på at det er mulig å forsvare investeringer. Flertallet håper dette også kan bidra til at flere kvinner ser mulighetene innen næringen. Flertallet vil for øvrig påpeke at både inntektsutvikling, utnyttning av nye produksjonsmuligheter og vilje til å støtte ulike brukstyper og struktur vil være viktig for å redusere nedgangen i antall bruk.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til den sterke reduksjonen i antall bruk i drift.

Disse medlemmer vil framheve viktigheten av å opprettholde en kritisk masse av bruk i drift over hele landet dersom landbruket skal kunne oppfylle sine samfunns- og landbrukspolitiske mål og multifunksjonelle rolle. Disse medlemmer vil spesielt påpeke

utviklingen innen melkeproduksjonen som er av svært viktig distriktspolitisk betydning.

Disse medlemmer viser til påstanden om at distriktenes andel av den totale produksjonen blir opprettholdt. Disse medlemmer vil påpeke at en slik grov inndeling i områder som er brukt ikke gir et korrekt bilde av utviklingen i distriktene. Spesielt må det påpekes at for Vestlandet har en hatt nedgang i både sau-/lammekjøttproduksjonen og fjørfeproduksjonen og stillstand i svinekjøttproduksjonen. I tillegg beskrives ikke forskyvningen av produksjonen innenfor de gitte regioner.

Disse medlemmer vil påpeke at landbruksproduksjonen i Norge skjer under andre rammevilkår enn i våre naboland. Når det gjelder driftskostnader er det relative kostnadsnivået svært høyt. Kostnadsnivået på sentrale innsatsfaktorer som arbeidskraft, kapital og øvrige driftsmidler gjør at det å produsere trygg kvalitetsmat i samsvar med miljøhensyn og etikk er dyrt.

Disse medlemmer viser til at inntektsutviklingen i jordbruket går i feil retning i forhold til Stortingets vedtatte mål. Dette er en trussel i forhold til rekruttering, i forhold til å sikre at landbrukets samfunnsmessige oppgaver blir utført, i forhold til dyrevelferd og i forhold til å sikre anstendige levevilkår for de som er i næringen. Det lykkes verken å sikre en inntektsutvikling på lik linje med sammenlignbare grupper eller utjevne nivåforskjellene.

3. UTVIKLINGEN I FOREDLINGS- OG OMSETNINGSLEDD

3.1 Samandrag

Store deler av næringsmiddelindustrien er basert på norsk råstoff, samtidig som den i økende grad er eksponert for internasjonal konkurranse. Hensynet til næringsmiddelindustriens utviklingsmuligheter, til forbrukerinteressene og til primærjordbrukets avsetningsgrunnlag gjør det viktig at industriens konkurranseevne styrkes.

Indeksen for matvarer og alkoholfrie drikkevarer har steget nesten 10 pst. mindre enn den generelle prisveksten fra 1998 til mars 2002. Veid sammen med de enkelte lands forbruksmønster lå Norge i perioden 37 til 62 pst. over EU-gjennomsnittet, hva gjelder prisnivå på matvarer. Momsreduksjonen på matvarer kom i all hovedsak forbrukerne til gode ved at matprisene ble redusert med over 9 pst. Reformen bidro dermed isolert sett til tilsvarende reduksjon i prisforskjellene til nabolandene. Etter reformen har imidlertid utviklingen i kronekursen spist opp noe av forskjellen. På de mest typiske grensehandelsvarene lå prisene innover i Sverige 25 til 40 pst. over grensehandelsområdene, med et ekstremtilfelle på 110 pst. Sammenligning av prisene på grensa alene gir derfor et skjevt bilde av de generelle prisforskjellene i forhold til våre naboland.

Den norske næringsmiddelindustrien blir i økende grad eksponert for internasjonal konkurranse. Spesielt

utsatt er bearbeidede landbruksprodukter som omfattes av ordningen med råvarepriskompensasjon (RÅK). Verdien av RÅK-importen har økt jevnt de siste årene, og har vært særlig merkbar for melbaserte produkter. Den norske eksporten av RÅK-varer har stabilisert seg, og utgjorde i 2001 881 mill. kroner. Markedsandelen for bearbeidede landbruksvarer øker. For norsk næringsmiddelindustri representerer det en utfordring å beholde/øke sin markedsandel innenfor dette voksende segmentet. Dette vil også være viktig for underleverandørene til RÅK-industrien, både primærprodusenter og foredlingsindustri. Det kan være spesielt vanskelig å tilpasse seg for mindre bedrifter med begrenset kapasitet og kompetanse til å drive produktutvikling og bruke forskningsinstitusjonene. Innen næringsmiddelindustrien er det et betydelig antall slike små bedrifter. Disse bedriftene er innenfor målgruppen for Senter for produktutvikling i næringsmiddelindustrien (SPIN), Konsulent- og nettverksprogrammet ledet av Matforsk og Verdiskapingsprogrammet (koblet mot primærproduksjonen). Importen av RÅK-varer til Norge skjer i hovedsak fra EU. Utviklingen i råvareprisene i EU sammenlignet med Norge er således et sentralt element i konkurransevilkårene for norsk næringsmiddelindustri. I EU gjennomføres nå en gradvis reduksjon av råvareprisene for melk, korn og storfekjøtt som følge av landbruksreformen i Agenda 2000. Utbruddene av kugalskap og munn- og klovsyke har medført lavere priser på storfekjøtt i EU.

Sammen med utviklingen i råvarepriser er tollvernet for bearbeidede landbruksprodukter svært viktig for industrien. Høsten 2001 ble det enighet mellom EØS/EFTA-landene om protokoll 3 til EØS-avtalen om tollvernet for slike produkter. Avtalen ble iverksatt 1. januar 2002.

Den midlertidige ordningen med et særlig tilskudd for små konsummelmkeierier, ble i St.prp. nr. 52 (2000-2001) forutsatt å virke frem til 1. januar 2003. Dette var under forutsetning av at rammevilkårene for konsummelmkproduksjon i markedsordningen for melk innen den tid var ferdig utredet. Partene er enige om at det særlige tilskuddet for små konsummelmkeierier videreføres inntil de nødvendige endringer i PU-ordningen er gjennomført.

3.2 Merknader frå komiteen

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, er enig i at målene og de grunnleggende prinsippene for pris- og markedsreguleringen for jordbruksvarer videreføres. Dette innebærer at landbrukssamvirket fortsatt skal ha en sentral rolle i gjennomføringen av landbrukspolitikken. Samvirkeorganisasjonen bidrar til å styrke markedsposisjonen til små produsenter og produsenter i distriktene. Slik bidrar samvirkeorganisasjonen til en fordeling av markedsrett som er en viktig forutsetning for å kunne ta ut målprisene. Flertallet konstaterer at importvernet må gis preferanse for norsk produksjon og er avgjørende for å gi målprisene reell verdi.

Fleirtalet har merka seg at sjølv om målprisane i avtala i gjennomsnittet vert auka med om lag 3 pst., er det lagt vekt på å sikre konkurransevilkåra for næringsmiddelindustrien, mellom anna ved at det ikkje er teke ut målprisauke på mjølk til industrimarknaden, ved målprisreduksjon på korn og ved auka bruk av prisnedskrivingsmidlar. Fleirtalet viser til at ein større del av råvareproduksjonen i det norske landbruket vert foredla i RÅK-industrien, og slik sett er konkurranseutsett. Det er viktig å halde oppe ein konkurransedyktig industri i Noreg, ikkje minst for jordbruket. Målprisendringar må difor gjerast i avveginga mellom omsynet til inntektsutsiktene for jordbruket, konkurransekrafta til foredlingsindustrien og omsynet til forbrukarane.

Eit anna fleirtal, alle unnateke medlemmene frå Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er samd i at kornprisane er viktige både for mjøl- og bakevareindustrien, som er konkurranseutsett, og som er ein viktig kostnadsfaktor i husdyrhaldet. Samstundes må det sikrast nødvendig lønsemd for kornprodusentane. Kornprisen i Noreg er høg samanlikna med nabolanda. Inntektstala i referansebruka for NILF sine driftsgranskingar, som er attgjevne i proposisjonen, tyder også på at større kornbruk, med eit arbeidsforbruk på line med det som er vanleg i husdyrhaldet, minst har ei lønsemd som andre produksjonar. Ein vil prøve å finne løysingar i avveginga mellom ulike omsyn, mellom anna med bruk av arealtilskot i kornproduksjonen, som bør kunne føre til ein reduksjon av kraftfôrprisen.

Med like mål for landbrukspolitikken som i andre land, er det meir krevjande å leggje til rette for jordbruksproduksjon i Noreg med vårt kostnadsnivå og klimatiske og topografiske tilhøve. Ein må difor prøve å finne dei mest mogleg effektive løysingane og driftsmåttane som betrar konkurransekrafta og som ikkje gjer landbrukspolitikken unødvendig kostnadskreivjande.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at handlingsrommet for de selvstendige næringsdrivende i matvareproduksjonsbransjen reduseres. Importen av landbruksvarer går rett til vær, eksporten flater ut, reguleringseksporten begrenses og grensehandelslekkasjen vokser. Disse medlemmer vil derfor understreke betydningen av å utvikle et konkurransedyktig norsk landbruk gjennom deregulering og fri konkurranse. Disse medlemmer vil henlede oppmerksomheten på Sem-erklæringen som sier at forskjellen i matvareprisene i forhold til våre naboland bør reduseres og sier seg enig i dette. Disse medlemmer finner det derfor uheldig med en økning av målprisene selv om næringsmiddelindustrien blir kompensert. Disse medlemmer vil peke på at økte målpriser sannsynligvis vil slå ut negativt for forbrukeren som dermed må betale høyere priser for matvarene. Dette vil resultere i enda mer

grensehandel. Disse medlemmer mener at hvis ikke prisforskjellene mellom Norge og nabolandene stabiliseres eller reduseres, kan det bety en sterkt redusert overlevelsessevne for norsk landbruk. Disse medlemmer viser for øvrig til egen særmerknad og merknader i Innst. S. nr. 167 (1999-2000) Om norsk landbruk og matproduksjon.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti mener på denne bakgrunn at det bør innføres et øvre arealtak for utbetaling av arealtilskudd på kornproduksjon, og mener taket bør settes ved 500 daa.

Komiteens medlem fra Senterpartiet anser avveiningen mellom oppnådd kornpris, en fornuftig kraftfôrpris og ivaretagelse av importvernet som viktig. Dette medlem vil påpeke behovet for et livskraftig landbruk innenfor alle produksjoner. Det er en vesentlig utfordring framover å finne en god balanse mellom de ovennevnte forhold. Dette medlem viser til at en reduksjon av kraftfôrprisene i inneværende avtaleperiode vil kunne resultere i betydelige omlegginger og strukturendringer i kraftfôrindustrien, noe dette medlem ser på med skepsis.

4. IMPORTVERNET OG INTERNASJONALE FORHOLD

4.1 Samandrag

WTO Landbruksavtalen definerer tre typer internstøtte - *gul støtte*, *blå støtte* og *grønn støtte*. Det er knyttet reduksjonsforpliktelser kun til bruken av gul støtte. Dersom summen av blå og gul støtte i løpet av avtaleperioden overstiger nivået som var bestemt i 1992 kan avtalepartene i WTO under visse forutsetninger iverksette ulike mottiltak. Gul støtte er verdien av differansen mellom norske målpriser og faste referansepriser, i tillegg til prisstøtte over budsjett fratrukket særavgifter. WTO-landbruksavtalen har konkrete bindinger knyttet til bruken av gul støtte. Tillatt nivå for gul støtte er redusert med 20 pst. i gjennomføringsperioden (1995-2000). For Norge innebærer reduksjonskravet en reduksjon fra 14,3 mrd. kroner til 11,4 mrd. kroner fra og med år 2000. For 2000 var det notifiserte nivået i gul boks 10,3 mrd. kroner. Blå støtte er støtteordninger under produksjonsbegrensende programmer basert på faste arealer eller avlinger, eller på et fast antall dyr. I 2000 var notifisert blå støtte på 7,7 mrd. kroner, og notifisert grønn støtte på 5,0 mrd. kroner.

På WTOs fjerde ministerkonferanse i Doha i november 2001 ble det enighet om å sette i gang en ny bred forhandlingsrunde. Det forhandles om tjenester, landbruk, handelsrelaterte sider ved immaterielle eiendomsrettigheter (TRIPS), markedsadgang for industrivarer, regelverket (bl.a. for antidumping), handel og miljø, samt oppfølging av utviklingslandenes krav knyttet til eksisterende avtaleverk. Forhandlingene skal

etter planen slutføres senest 1. januar 2005. I ministervedtaket legges det opp til en stram tidsplan, og det forutsettes at medlemslandene har kommet fram til enighet om konkrete reduksjonsforpliktelser og nødvendige endringer i gjeldende regelverk, innen 31. mars 2003. På basis av dette skal medlemslandene innen neste ministerkonferanse i Mexico legge fram utkast til nasjonale bindingslister innenfor de tre forhandlingsområdene eksportsubsidier, markedsadgang og internstøtte. Spesiell og differensiert behandling av utviklingsland skal være integrert i alle deler av forhandlingene. Ikke-handelsmessige hensyn vil bli tatt hensyn til i forhandlingene som fastsatt i landbruksavtalen.

I St.meld. nr. 2 (2000-2001), Revidert nasjonalbudsjett, gjengis vedtaket om å innføre toll- og kvotefri markedsadgang for minst utviklede land (MUL). Sikkerhetsmekanismen for toll- og kvotefri import av korn, mel og kraftfôr fra MUL er en del av den norske GSP-ordningen, og skal bidra til at intensjonene i den norske markedsordningen for korn blir ivarettatt. Regjeringen vil iverksette en sikkerhetsmekanisme for korn, mel og kraftfôr fra 1. juli 2002, der Landbruksdepartementet utpekes som ansvarlig myndighet.

Selv om landbrukspolitikken ikke er en del av EØS-avtalen, har utviklingen av EUs landbrukspolitikk stor betydning for norsk landbruk og næringsmiddelindustri, og betydning for graden av sammenfall i interesser mellom EU og Norge i internasjonale prosesser som WTO-forhandlingene. EU gjennomgår nå effektene av reformen av sin landbrukspolitikk og vurderer endringer for enkelte markedsordninger. Utbruddene av kugalskap og munn- og klovsyke i EU har ført til en debatt om behovet for mer gjennomgripende endringer med økt vekt på økologisk landbruk og mer dyrevennlige driftsformer.

Det legges opp til å avvike industribeskyttelse i tollsatsene innen 1. juli 2004. Forhandlinger om dette vil ventelig starte sommeren 2002.

4.2 Merknader frå komiteen

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet, vil understreka at det er viktig å leggja til rette for auka handel med u-land. Dette må kunne gjennomførast utan skadeverknader for norsk landbruk eller vanskeleggjere landbruket i å nå sine samfunnsmessige og landbrukspolitiske mål. Fleirtalet støttar difor vedtaket om å innføre MUL-ordning med tryggingmekanisme for korn, mjøl og kraftfôr frå 1. juli 2002.

Eit anna fleirtal, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil peike på at importvernet heller ikkje er eit forhandlingstema, men har merka seg kravet til jordbruksorganisasjonane om at tryggleiksmekanismen for tollfri import av korn frå MUL-landa må leggjast til administrativt nivå, og at ei slik praktisering er ein føresetnad for å få koplinga mellom importvernet og marknadsreguleringa til å

fungere i marknadsordninga for korn. Utforminga av marknadsordningane under avtala må skje innanfor dei rammene importvernet set. Samstundes heng importregimet saman med funksjonaliteten til prismarknadsordninga på avtala og prinsippet om jordbruket sitt økonomiske ansvar for overproduksjon. Dette fleirtalet er difor samd i at det vert etablert eit system for rask handtering av tryggleiksmekanismen når marknadsbalansen er i fare.

Dette fleirtalet viser til at den norske Regjeringa legg til grunn at det framleis er behov for ein eigen landbruksavtale i WTO, som gjev medlemslanda tilstrekkeleg handlingsrom til å føre ein aktiv landbrukspolitikk og som gjev grunnlag for eit desentralisert landbruk med variert bruksstruktur i tråd med behova våre. Det må være mogleg å oppretthalde ein landbrukssektor under vanskelege klimatiske tilhøve og ivareta såkalla ikkje-handelsmessige hensyn - slik som distriktsomsyn, matvaretryggleik, vern av kulturlandskap og omsynet til det biologiske mangfaldet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at tollpreferanser overfor utviklingslandene ikke bare skal gi muligheter for de eksportende land, men også resultere i lavere priser på matvarer for norske forbrukere.

Disse medlemmer viser til egen merknad om korn- og kraftfôrpolitikken i Innst. S. nr. 167 (1999-2000) Om norsk landbruk og matproduksjon.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil understreke viktigheten av at norske myndigheter har en offensiv holdning i forhold til å sikre norsk landbruk gode rammevilkår for norsk matproduksjon til innenlandsk forbruk i den pågående WTO-runden. Det vil si å sikre det norske grensevernet, sikre retten til å føre en offensiv støttepolitikk overfor det norske jordbruket, spesielt med tanke på ikke-handelsmessige hensyn.

Disse medlemmer understreker at et solid importvern for jordbruksvarer som gir preferanse for norsk produksjon er, og fortsatt skal være, en bærebjelke for landbrukspolitikken i Norge. Disse medlemmer har merket seg den strategien som er lagt opp i forbindelse med de kommende forhandlingene i WTO.

5. HOVEDTREKK I JORDBRUKSAVTALEN

5.1 Samandrag

Opplegget for jordbruksavtalen er basert på de prinsipper som er trukket opp i St.meld. nr. 19 (1999-2000) om norsk landbruk og matproduksjon med tilhørende Innst. S. nr. 167 (1999-2000) fra næringskomiteen og Regjeringens Sem-erklæring.

Avtalen skal bidra til omstilling og effektivisering og at aktive utøvere skal få en inntektsutvikling på linje med andre grupper i samfunnet, kombinert med et fortsatt desentralisert landbruk med variert bruksstruktur.

Samtidig skal det tas større hensyn til bruk hvor jordbruksproduksjonen utgjør et viktig bidrag til inntekten.

Med de utfordringene det norske jordbruket står overfor er effektivisering og kostnadsreduksjon i vareproduksjonen nødvendig for at jordbruket over tid fortsatt skal være i stand til å produsere fellesgodene samfunnet etterspør og som er hovedbegrunnelsen for overføringsnivået.

Store deler av overføringene over jordbruksavtalen går til melkeproduksjonen, hvor strukturen har vært tilnærmet låst siden innføringen av kvoteordningen i 1983. Nesten 60 pst. av melkeprodusentene har også uendret eller mindre kvote enn for 20 år siden, og dermed begrenset mulighet til å utnytte sin kapital effektivt. Regjeringen mener det er nødvendig å øke melkeprodusentenes handlingsrom for å bidra til en mer effektiv produksjon gjennom en friere omsetning av melkekvoter.

Regjeringen fremmer i proposisjonen et eget romertallsvedtak for Stortinget med forslag om et utvidet inntektsfradrag for jordbruket ved beskatningen med halv virkning for inntektsåret 2002 og full virkning i 2003. Endelig utforming av forslaget presenteres i budsjettet for 2003. Ordningen skal ha en provenyvirkning i statsbudsjettet på 200 mill. kroner, tilsvarende en inntektsverdi for jordbruket før skatt på 300 mill. kroner. I påvente av endelig utforming har partene lagt til grunn at det kan trekkes fra 16 pst. av inntekt mellom 36 000 og 155 000 kroner pr. bruk i næringsinntekt fra jord- og hagebruk.

Ved behandlingen av statsbudsjettet for 2002 vedtok Stortinget samtidig å redusere bevilgningen til gjennomføring av jordbruksavtalen (kap. 1150) med 300 mill. kroner for 2002. Partene ble i oppgjøret enige om å fordele kuttet på underposter. Partene i jordbruksoppjøret har lagt til grunn at utgangspunktet for forhandlingene i 2002 er bevilgningsnivået etter reduksjonen på kap. 1150, dvs. 12,17 mrd. kroner.

Rammen for oppjøret

Grunnlagsmateriale

Fra 2001 til 2002 har BFJ budsjettert med en inntektsøkning for jordbruket på 2 pst. (inkl. verdien av jordbruksfradraget). Det er særlig økt reduksjon i antall årsverk i sektoren som gir økning i inntekten pr. årsverk. Fra 2000 til 2002 reduseres antall årsverk prosentvis om lag dobbelt så mye som på 90-tallet. Kostnadene pr. årsverk i jordbruket har økt betydelig de siste par årene, delvis på grunn av økt realrente. Det er likevel grunn til å peke på at det er behov for å gjennomføre strukturelle forbedringer som kan bidra til å redusere småskalalempene i produksjonen. BFJs materiale viser også en urovekkende kostnadsutvikling i deler av omsetningsorganisasjonene. Forbedringer her har stor betydning både for industriens konkurransekraft og for utbetalingsprisene til råvareprodusentene.

Avtalens ramme

Rammen i tilbudet består av endring i bevilgning over kap. 1150, målprisendringer og verdien av det utvidede jordbruksfradraget ved beskatning. Som inndekning er lagt til grunn en reduksjon i antall årsverk, økt kostnadseffektivitet i jordbruket og krav til økt kostnadseffektivitet i omsetnings- og foredlingsledd. På denne bakgrunn er partene enige om en ramme for avtalen på 450 mill. kroner. Etter dette blir rammen, inkl. skatteordningen og engangsmidler, på 750 mill. kroner.

Endring i målpriser

Målprisene på jordbruksvarer økes i avtalen tilsvarende 475 mill. kroner. I gjennomsnitt er det en økning i målprisene på om lag 3 pst., som tilsvarer et utslag i konsumprisindeksen på om lag 0,1 pst. Målprisene på storfekjøtt, sauekjøtt, poteter og noen melkeprodukter til dagligvaremarkedet økes over gjennomsnittet. Melk til industrimarkedet endres ikke og målprisene på korn reduseres. Målprisene på korn reduseres med 5 øre pr. kg i forhold til vedtatt målpris. Dette gir en reell prisreduksjon på 1 øre pr. kg. I tillegg er det lagt til grunn at effektivisering i korn-/kraftfôromsetning skal tilsvare 3 øre pr. kg kraftfôr.

Kvoteordningen for melk

Avtalen innebærer en friere omsetning av melkekvoter. Brukere som selger kvoten må selge 70 pst. til staten til kr 3,50 pr. liter. Det resterende selges fritt innen fylket til fri pris. Kvote som staten har kjøpt kan selges ut igjen etter gjeldende regelverk eller holdes tilbake til prioriterte grupper. Taket på kvotestørrelse enkeltprodusenter kan kjøpe seg opp til, heves til 225 000 liter, eller basiskvote når denne er høyere. Kvotetak for samdrifter i melkeproduksjonen på 500 000 liter heves til 750 000 liter. Deltagerbruk i samdrifter kan søke særskilt om tilskudd til annet husdyrhold enn storfe på eget bruk når dette ikke er del av driftssamarbeid.

Annet

Spørsmålet om to-årige jordbruksavtaler har vært drøftet under forhandlingene. Ut fra en totalvurdering fra statens side ble det konkludert med at avtalesystemet ikke endres, bl.a. ut fra at to-årige avtaler vil representere nye bindinger på budsjettpolitikken. Fra 2003 innføres det krav om miljøplan på det enkelte foretak innen jord- og hagebruk som søker produksjonstilskudd.

Enkelte av referansebrukene får ikke full virkning av det utvidede inntektsfradraget ved skatteligningen, som i full virkning utgjør knapt 8 000 kroner pr. bruk, før skatt. Det gjelder brukene med lite driftsomsfang og lav næringsinntekt innenfor saueholdet, kornproduksjon og spesialisert storfekjøttproduksjon. Utvidelsen av jordbruksfradraget er gjort med sikte på å målrette støtten til bruk hvor jordbruksdrift er en viktig del av inntektsgrunnlaget.

5.2 Merknader frå komiteen

Fordeling av reduksjonen i løyvingane på 300 mill. kroner

Komiteen har merka seg at avtalepartane har fordelt reduksjonen i løyvingane på kap. 1150 på 300 mill. kroner for 2002, slik Stortinget gjekk ut frå ved handsaminga av statsbudsjettet for 2002. Komiteen har merka seg at dette i den framforhandla avtala delvis er gjort gjennom innsparringar og disponering av overførte beløp, og sluttar seg til denne framgangsmåten.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at det i statsbudsjettet for 2002 ble vedtatt et kutt i rammen for jordbruksavtalen på 300 mill. kroner. Flertallet mener at det er et prinsipp om at framforhandle avtaler bør respekteres, ikke bare her i Stortinget, men også Regjeringen har et ansvar for trygghet og forutsigbarhet som forhandlingsinstituttet gir. Flertallet mener derfor det var svært uheldig at Regjeringen med Fremskrittspartiets støtte kuttet 300 mill. kroner for inneværende års budsjett.

Utvida jordbruksfrådrag ved skattelikninga

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet og Sosialistisk Venstreparti, har merka seg at partane har lagt utviklinga av utvida jordbruksfrådrag som premiss for dimensjonering av både storleiken på ramma og fordelinga.

Fleirtalet vil streke under at skatt ikkje er noko forhandlingstema, men er samd i Regjeringa sitt framlegg til å utvida det eksisterande jordbruksfradraget ved skattelikninga og at det vert gjort gjeldande med halv verknad for 2002. Fleirtalet har merka seg at utvidinga av den eksisterande flate ordninga med 36 000 kroner som frådrag, skal gjerast proporsjonal med storleiken på næringsinntekta, opp til om lag 155 000 kroner, innanfor ein provenyverknad på 200 mill. kroner på statsbudsjettet. Fleirtalet sluttar seg til den framlagde skatteordninga. Det har lenge vore eit ønskje å målretta stønaden til jordbruket mot næringsdrivande der jordbruksinntekta er ein viktig del av inntektsgrunnlaget for brukarane.

Flertallet vil peke på at jordbruket og næringsmiddelindustrien sliter med de samme kostnadsproblemer som resten av norsk fastlandsindustri. Det er på denne bakgrunn avgjørende at skatte- og avgiftspolitikken i forhold til næringen utformes slik at man hindrer ny kostnadsvekst. Flertallet ser det som vesentlig at man gjennomgår skattepolitikken med sikte på maksimal ressursutnyttelse i næringen.

Eit anna fleirtal, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, har merka seg at dei minste bruka med korn, sau og ammekyr statisk vurdert får lita nytte av den utvida ordninga. Men ved vidareutvikling av slike bruk

vil ordninga vere til gagn for alle som driv jordbruk til å få ei god næringsinntekt.

Et tredje flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener at skattepolitikken er et viktig fordelingspolitisk virkemiddel. Ved framleggelsen av statsbudsjettet bør derfor Regjeringen gjøre rede for fordelingsvirkningene av ulike utforminger av skattefradraget. I tillegg kan det oppstå påregnelige produksjonstilpasninger i næringen når de marginale skattesatsene endres. Dette flertallet legger til grunn at Regjeringen gir en grundig redegjørelse for slike forhold når forslaget til endelig utforming presenteres i budsjettet for 2003.

Eit fjerde fleirtal, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet, har elles merka seg at Regjeringa vil leggje fram for Stortinget framlegg om endeleg utforming av det utvida jordbruksfradraget ved skatteleikninga i samband med statsbudsjettet for 2003.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil også vise til at kostnadsutviklingen gjør det påkrevet å kompensere for offentlig pålagte oppgaver som innebærer merkostnader.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til forslaget om en utvidelse av den eksisterende inntektsfradragordningen ved beskatning av næringsinntekt fra jord- og hagebruk.

Disse medlemmer minner om at Fremskrittspartiet var imot innføringen av denne særordningen for de selvstendige næringsdrivende i matvareproduksjonsbransjen og er følgelig uenig i en utvidelse av jordbruksfradraget. Disse medlemmer mener det er riktig å redusere skatter og avgifter, men at dette bør gjennomføres i form av generelle ordninger, like for alle bransjer og næringer. Disse medlemmer minner om Fremskrittspartiets gjentatte forslag om å fjerne formueskatten samt redusere en del andre skatter og avgifter som øker kostnadene for landbruket i tillegg til andre bransjer og næringer. Disse medlemmer vil ikke anbefale selektive skatteregler som begunstiger en næring med relativt liten verdiskapning i tillegg, mens andre næringer som er konkurranseutsatt og i langt sterkere grad bidrar til fellesskapet, skal straffes.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til at det under behandlingen av statsbudsjettet for 2002 ble vedtatt et kutt i rammen for jordbruksavtalen på 300 mill. kroner. Disse medlemmer vil påpeke det svært uheldige, både i forhold til signaleffekten til næringen og respekten for forhandlingsinstituttet, å gjennomføre et slikt kutt som måtte innarbeides før de reelle forhandlingene startet.

Disse medlemmer mener at en slik framgangsmåte skaper stor usikkerhet for næringen og lite forutsigbare rammevilkår, samt svekker forhandlingsinstituttet. Videre fører en slik inngripen til at inntektsnivået i jordbruket blir ytterligere redusert uten en landbrukspolitisk debatt.

Disse medlemmer viser til Regjeringens utvidede jordbruksfradrag. Ordningen er sagt å skulle ha en inntektsverdi for jordbruket før skatt på 300 mill. kroner.

Disse medlemmer viser til at inntektsverdien av denne ordningen er mindre enn de samlede kutt i rammen på 435 mill. kroner (300 + 135). Dette betyr at skatteordningen ikke dekker opp for den inntektsreduksjon som rammekuttene gir.

Disse medlemmer vil videre påpeke at ordningens innretning er av en slik art at store bruk har større effekt av ordningen enn mindre bruk. Dette vil si at ordningen har en strukturdrivende bieffekt, i motsetning til en ordning som bygger videre på dagens flate fradrag.

Disse medlemmer vil påpeke det faktum at den inngåtte avtalens ramme gir en inntektsøkning på årsbasis på 10 700 kroner i gjennomsnitt pr. årsverk. Til sammenligning har andre grupper fått en gjennomsnittlig økning i årsinntekten på 15 500 kroner. Dette betyr at den inngåtte avtalen ikke reduserer inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper.

Disse medlemmer vil videre vise til at den foreslåtte målprisøkningen ikke vil dekke den forventede kostnadsøkningen i primærjordbruket og den del av kostnadsøkningen i næringsmiddelindustrien som jordbruket må dekke. Disse medlemmer finner grunn til å gjøre oppmerksom på at målpriser ikke må forveksles med pris til produsent som vil ligge lavere enn målpris.

Disse medlemmer viser til omtalen av fordelingsprofilen i den inngåtte avtalen. I St.meld. nr. 19 (1999-2000) er det omtalt et behov for en moderat strukturutvikling, spesielt innen melkeproduksjonen. Disse medlemmer vil minne om at stortingsmeldingens forslag til tiltak for å oppnå denne strukturutviklingen allerede er gjennomført. Dette tilsier at tiltak for å framskynde en videre strukturutvikling ikke bør fremmes før det er tatt en bred politisk diskusjon om landbrukets samfunnsmessige og næringspolitiske mål.

Disse medlemmer viser til tabell 6.5 i proposisjonen og utslagene av den framforhandlede avtalen på enkeltbruk.

Disse medlemmer vil spesielt trekke fram inntektsmulighetene for sau, mindre kornbruk og mindre melkebruk. Disse utslagene bekrefter den gjennomgående profilen i avtalen på belønning av intensiv drift og større bruk. Tabellen gir heller ikke et reelt bilde av dreiningen i virkemiddelbruken som nå sterkt vil favorisere store bruk rett og slett fordi disse brukene ikke er representert i tabellmaterialet.

6. NÆRMERE OM VIKTIGE POLITIKKOMRÅDER

6.1 Samandrag

I tråd med Stortingets og Sem-erklæringens forutsetninger er det for kommende avtaleperiode foretatt en moderat omfordeling av økonomiske virkemidler i retning bruk som har ressursgrunnlag til å være en hovedinntektskilde for brukerfamilien. Rammebetingelsene for brukere som velger å gå inn i samarbeidsforetak forbedres, og mer av overføringene flyttes over i skatteordninger.

Forenkling og målretting av virkemidlene

Som oppfølging av FOLA-rapporten fra NILF og utredninger av partssammensatte arbeidsgrupper, er partene enige om forenklinger av virkemiddelbruken. Jordbruksavtalen legger derfor opp til en omlegging av AK-tilskuddet slik at det innføres et generelt kulturlandskapstilskudd til alt fulldyrket og overflatedyrket jordbruksareal på 200 kroner pr. dekar. Satsene er samordnet mellom ulike struktursatser som ikke har store forskjeller. Det er bare gjort ubetydelige endringer i distriktsdifferensieringen.

Tiltakene som er satt i verk for å hindre spredning av husdyrsykdommer som BSE og munn- og klovsyke til Norge og for å sikre forbrukerne trygg mat, øker kostnadene i matproduksjonen og for det offentlige. Tiltakene anses likevel som nødvendige. Forbrukernes tillit til maten er en grunnleggende forutsetning både for å opprettholde markedet og en tilfredsstillende økonomisk utvikling i jordbruket. Departementet finner det derfor rimelig at dekning av kostnadene fordeles mellom næringen, forbrukerne og myndighetene, jf. slik det våren 2001 ble gjort ved gjennomføring av tiltak knyttet til BSE-situasjonen. Det er i Sem-erklæringen understreket at forskjellen i matpriser i forhold til våre naboland bør reduseres. Det arbeides med tiltak som kan redusere strukturkostnadene i jordbruket og derigjennom skape grunnlag for en forsvarlig utvikling i råvareprisene. Det er bare råvareprisene som omfattes av jordbruksavtalen. Senere ledd i matvarekjeden har derfor også stor betydning for at målsettingen kan nås.

Landbruksdepartementet har etter Stortingets behandling av St.meld. nr. 19 (1999-2000) valgt å differensiere næringssatsingen mellom produksjonen av standardprodukter og produksjonen av mer spesialiserte og bearbejdede produkter. Videreføring og videreutvikling av verdiskapingsprogrammet på matområdet er et hovedvirkemiddel for å øke mangfoldet og innovasjonen i matvaremarkedet. I 2002 vil hovedaktiviteten i verdiskapingsprogrammet knytte seg til utviklingen av programmets fase II. Hovedelementer i dette arbeidet blir å øke næringmiddelindustriens deltakelse i programmet, og å øke integrering av eksportsatsingen på mer bearbejdede og spesialiserte landbruksprodukter. Departementet mener det er viktig å sikre et landbruk med høy grad av profesjonalitet i forhold til det å produsere mat, og vil videreføre en omfordeling

av de økonomiske virkemidlene, som lagt til grunn i St.meld. nr. 19 (1999-2000), Stortingets behandling av den, og de påfølgende jordbruksoppgjør. Etableringen av regionale kompetansenettverk for småskala matproduksjon er et viktig tiltak for å øke profesjonaliteten også hos småprodusentene.

Ordningen med investeringsstøtte til tradisjonelt landbruk skal bidra til tilfredsstillende finansiering av bygninger og anlegg i hele landet. Det innføres derfor en rentestøtteordning under LUF, forvaltet av SND, til erstatning for eksisterende ordning med investeringslån. Bygdeutviklingsmidlene skal bidra til lønnsom næringsutvikling på bygdene innen og i tilknytning til landbruket. Ved prioriteringer og fordeling av midlene må store utfordringer knyttet til fraflytting, sysselsetting, rekruttering og demografisk utvikling vektlegges. Regionale utviklingsprogram vil fortsatt være et viktig element i en samlet utviklingsstrategi. For 2003 foreslås det ingen endring i forvaltningsmodell for BU-midler.

Det er behov for en større og overordnet satsing på markedsføring av Norge som reisemål i Norge. Norges Turistråd har imidlertid hatt som primær oppgave fra Nærings- og handelsdepartementet å ivareta den internasjonale markedsføringen. Nærings- og handelsdepartementet har nå gitt sin tilslutning til at Norges Turistråd også engasjerer seg i markedsføring av Norge som reisemål i eget land.

Det øremerkes 15 mill. kroner til bioenergi innenfor rammen av 158 mill. kroner til skog og bioenergi. Den økte satsingen forutsettes å legge grunnlaget for forretningsmessige konsepter der landbruket er totalleverandør av bioenergiløsninger.

Med bakgrunn i St.prp. nr. 75 (1998-1999) og St.meld. nr. 19 (1999-2000) foreslås det fra 2003 å innføre krav om miljøplan for alle foretak innen jordbruk og hagebruk som søker produksjonstilskudd. Formålet er å bidra til økt måloppnåelse i miljøarbeidet i landbruket.

Det skal utarbeides rapporteringssystemer slik at utviklingen når det gjelder likestilling i og rekruttering til landbruket kan dokumenteres bedre. NILF har utarbeidet forslag til rapportering på rekruttering. Systemet, sammen med tidligere innført rapporteringssystem for likestilling, blir fulgt opp som en integrert del av Budsjettnemnda for jordbrukets ordinære arbeid. Kostnadene dekkes over nemndas budsjett.

Korn og kraftfôr

Det ble 1. juli 2001 innført ny markedsordning for korn. Statens kjøpeplikt på korn til faste priser ble opphevet og erstattet med målpriser i jordbruksavtalen. Eksisterende virkemidler som prisnedskrivningstilskudd, matkorntilskudd og prisutjevningssbeløp på råvarer til kraftfôr ble videreført. Importsystemet på korn ble lagt om til et system med tollkvoter. Pris- og markedsreguleringsansvaret ble lagt til Norske Fellekjøp. Fra 1. januar 2002 ble korn også omfattet av

omsetningsloven, slik at det kreves inn omsetningsavgift som kan brukes til markedsreguleringstiltak.

Departementet mener at erfaringene med den nye markedsordningen for korn foreløpig stort sett er gode. Det er imidlertid noe tidlig å trekke bestemte konklusjoner av de omlegginger som er foretatt. Formålet med den nye markedsordningen var og er å effektivisere kornomsetningen, øke konkurransen i kornmarkedet og bidra til kostnadsreduksjoner. Det ligger et potensial for kostnadsreduksjoner som følge av den nye ordningen. Noe av dette er tatt ut allerede gjennom en mer rasjonell kornstrøm og reduserte marginer for mottaksanlegg som følge av økt konkurranse. En betydelig større andel av kornet leveres nå direkte fra produsent til transittanleggene ved Oslofjorden. Den nye ordningen har et prissystem som i større grad enn den gamle ordningen legger til rette for konkurranse i det norske kornmarkedet. Med få aktører er det en utfordring å få til fungerende konkurranse. Avtalen innebærer at målprisene på korn og oljefrø reduseres med 5 øre pr. kg i kommende avtaleperiode. Redusert pris på matkorn vil bidra til en bedret konkurransesituasjon for norsk bakevareindustri. Partene har videre lagt til grunn at effektiviseringen i korn- og kraftföromsetningen skal tilsvare 3 øre pr. kg kraftfö.

Markedsordningen for melk

Markedssituasjonen for melk tyder på at det for 2002 vil være tilnærmet likevekt mellom tilbud og etterspørsel. Dette tilsier at det for kommende avtaleperiode ikke er behov for noen ytterligere reduksjon av melkeproduksjonen.

Ifølge markedsregulator er det behov for 0,6 mill. liter mer geitmelk enn leveranseprognosene for 2002, gitt dagens kvotemengde, tilsier. Det ble derfor enighet om å omfordele all geitmelkkvote som vil bli solgt i 2002. Når det gjelder geitmelkproduksjon i områder som ligger langt unna foredlingsanlegg og foredling og omsetning av kjekjøtt, vises det til at det kan gis støtte gjennom de midler som er satt av over LUF, Verdiskapningsprogram for matproduksjon.

For kumelkkvoter gjøres ordningen for kjøp og salg av kvoter mer markedsbasert gjennom at 30 pst. av kvoten må selges direkte til andre produsenter og at 70 pst. av kvoten må selges til staten til en administrert pris på 3,50 kroner pr. liter. Departementet legger til grunn at hovedformålet med å endre ordningen for kjøp og salg av kumelkkvoter er å øke tilpasningsmulighetene til den enkelte melkeprodusent.

Forholdene for samdrifter og medlemmer i samdrift vil bedres som en følge av at toppavgrensningen for tilskudd husdyr heves til 250 000 kroner. Avtrappingen til 190 000 kroner over fire år gjennomføres ikke. Det åpnes videre for at deltakere i samdrifter i melkeproduksjon kan søke om produksjonstilskudd til husdyr separat for andre husdyr enn storfe, når dette er produksjoner som ikke er en del av et driftssamarbeid. Partene er videre enige om at kvotetak på samdrifter på 500 000 liter heves til 750 000 liter. Kravet til maksi-

mal avstand mellom bruk som inngår i en samdrift heves fra 8 km til 10 km.

Som en oppfølging av St.prp. nr. 52 (2000-2001) har Landbruksdepartementet gitt NILF i oppdrag å gjennomføre en utredning for å se på forutsetningene for å etablere konkurranse i melkemarkedet. Utredningen skal avgis innen 1. juli 2002. Det bør tas sikte på å innføre de eventuelle endringene fra 1. juli 2003. Med bakgrunn i det pågående arbeidet med å vurdere ordningen, mener departementet at det ikke er ønskelig å gjøre andre endringer nå enn det som er nødvendig for at ordningen skal kunne fungere, og la seg forvalte innenfor de rammer som er gitt. Avtalepartene har gitt Statens landbruksforvaltning i oppdrag å vurdere flyttinger av enkeltprodukter mellom prisgrupper, jf. jordbruket sitt krav til årets forhandlinger. Dette er et ledd i arbeidet med å sørge for at konkurransemessige forhold mellom aktørene i PU-ordningen i mindre grad blir regulert direkte av avtalepartene.

6.2 Merknader frå komiteen

Forenkling og målretting av verkemidla

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemmene frå Framstegspartiet, vil peike på at det er nødvendig å utvikle regelverket og oppfølginga av det, for å hindre tilpassingar som ikkje er i tråd med måla og intensjonane for dei einskilde ordningane. Tilpassingar frå einskilde næringsutøvarar som utnyttar tilskotsystemet, må ein kome til livs. Etter fleirtalet si oppfatning kan ein overgang til toårige jordbruksavtaler vere eit viktig tiltak i samband med forenklingsarbeidet og ber departementet vurdere ein slik overgang i jordbruksforhandlingane det komande året.

Etter fleirtalet si oppfatning er kulturlandskapet ein vesentleg del av heilskapen i det norske landskapet og Noreg som reiselivsprodukt. Fleirtalet stør det utvida arbeidet med marknadsføring av Noreg som reisemål i eige land og strekar samstundes under at prosjektet må utviklast vidare av Norges turistråd med basis i økonomisk stønad frå reiselivsnæringa og offentlig sektor utanfor jordbruksavtala.

Eit anna fleirtal, alle unnateke medlemmene frå Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, har merka seg at avtala inneber ei viss utflating av strukturprofilen i areal- og kulturlandskapstilskota, slik ein gjekk inn for ved handsaminga av St.meld. nr. 19 (1999-2000). Dette fleirtalet har merka seg at den øvre grensa for produksjonstilskot er auka frå 125 000 kroner til 140 000 kroner.

Samstundes blir det frå komande avtaleperiode gjeve eit flatt kulturlandskapstilskot på 200 kroner pr. dekar til alt areal som har rett på slikt tilskot, og dette fleirtalet har merka seg at partane har ein prinsipiell grunngeving for dette. Dette fleirtalet meiner at hovudgrunngevinga for overføringane over jordbruksavtala er jordbruket sin produksjon av fellesgoder, som ikkje kan betalast i marknaden. Desse målsetjingane ligg fast. Det å fjerne avgrensinga i kulturlandskapstil-

skotet for grovfôrareal over 400 dekar pr. bruk, eller bruk som har driftssamarbeid i eit føretak, går dette fleirtalet ut frå å vere eit eingongstiltak som jamstiller all produksjon av kulturlandskap.

Dette fleirtalet er klar over at forenkling ikkje kan gjennomførast utan at det vil slå ulikt ut for dei ein-skilde bruka, og at det kan vere konflikt mellom forenkling og målrettig av verkemidla. I avvegingane av desse omsyna må det leggjast stor vekt på reelle forenklingar. Dette fleirtalet meiner mindre byråkrati, færre reguleringar og større handlingsrom vil medverke til at jordbruket vil framstå som utfordrande å overta for ungdom og andre som vil utvikle gardsbruk til inntekstgjevande føretak. Det må skapast ein dynamikk som medverkar til at næringa verkar attraktiv å satse på for unge med ambisjonar om å skape ein framtidsretta arbeidsplass. Dette fleirtalet har merka seg at avtala inneber at det vert etablert ei rentestønsordning, med utvida låneomfang i ein femårsperiode, som også kan vere med på å skape investeringslyst og avhjelpe investeringsbehovet, ikkje minst i mjølkeproduksjonen.

Eit tredje fleirtal, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, ser positivt på at det i avtala er gjennomført nokre forenklingar med basis i utgreiingar frå partsamansatte arbeidsgrupper og utgreiinga "FOLA 2002: Landbrukspolitikk - Forenkling og målretting" frå Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning. Dette fleirtalet meiner forenkling og målretting av verkemidla i landbrukspolitikken er viktig både for næringa sjølv, forvaltninga og av omsynet til politikken sin legitimitet generelt. Dette fleirtalet viser til at Stortinget ved handsaminga av St.meld. nr. 19 (1999-2000) gav avtalepartane i oppdrag å gjennomføre forenklingar i dei årlege budsjettoppgjera, og går ut frå at dette arbeidet vil halde fram i dei kommande oppgjera.

Dette fleirtalet syner til at det er behov for forenklingar også innafor landbruket, og at mange av dei områdene som vert omtalt i FOLA-rapporten er teke med i forhandlingane. Sidan mange bruk er nedlagt i dei seinare år, må dette føra til mindre byråkrati knytt til landbruket. Dette fleirtalet meiner difor at departementet bør arbeide med dette som mål, samstundes som omsynet til produsentane sine behov for rådgiving og informasjon vert dekkja.

Dette fleirtalet har merka seg at departementet har fastsett ei ny, oppdatert og forenkla føresegn om produksjonstilskot som ikkje legg hindringar i vegen for bønder som vel å formalisere samarbeidet på ein ryddig måte i ulike selskapsformer, til dømes samdrifter, ansvarlege selskap eller aksjeselskap. Etter dette fleirtalet sitt syn er dette positivt både for å redusere småskalaulemper gjennom samarbeid, og fordi godt organisert samarbeid kan vere fagleg utviklande og ha verdi sosialt. Dette fleirtalet har også merka seg at avtalepartane er samde om å stille krav om at søkjarar om tilskot må vere momsregistrerte. Dette

fleirtalet meiner dette er ein naturleg oppfølging av at næringsutøvarane i jordbruket er sjølvstendig næringsdrivande. Det gjev ei forståeleg avgrensing mot meir hobbyprega bruk, der garden ikkje vert drevne med sikte på å gi eit vesentleg tilskot til inntekta.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til de forenklings-/målrettingstiltak som omtales i avtalen og vil påpeke to tiltak som disse medlemmer anser som uheldige. Det første er fjerning av tak for tilskudd til grovfôrareal og utjevning av strukturdifferensieringen innenfor tilskudd til areal- og kulturlandskap. Et tilskudd på 200 kroner pr. daa for areal over 400 daa har ikke annen virkning enn å stimulere til større bruk. Det andre er avviklingen av tiltaksfondet for småfe og fjørfe. Dette var et svært målrettet tiltak der landbruket hadde god innflytelse på bruken av midlene. Avviklingen av dette fondet kan neppe sies å være verken målretting eller effektivisering. Disse medlemmer viser til at forenklinger er positivt og bør gjennomføres, men ikke på en slik måte at det i realiteten innebærer betydelige strukturendringer mellom ulike deler av landet og mellom brukstyper.

Disse medlemmer er av den oppfatning at eierforhold innen næringen må forankres i det personlige eierskapet og ansvaret. På denne bakgrunn er det grunn til å advare mot endringer som åpner for passivt eierskap til landbruksvirksomhet. Disse medlemmer vil derfor gå imot forslag om endringer som bidrar til at man kan organisere virksomhet i foretak eller AS-form.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet registrerer at proposisjonen om jordbruksoppgjøret ikke signaliserer at Regjeringen ønsker å forlate et system med sterke innslag av styring og detaljregulering.

Disse medlemmer vil minne om at ressursløsning på grunn av det jordbrukspolitiske styringssystemet er grundig dokumentert. Disse medlemmer viser til at det juridiske grunnlaget for jordbrukspolitikken i stor grad ble utformet i mellomkrigsårene. Lovene var ment å være midlertidige og skulle oppheves når forholdene ble normalisert. Likevel ble reguleringsene forsterket i perioden med 2. verdenskrig. De politiske styringsfunksjonene ble videreført og bygd ut.

Disse medlemmer vil peke på at landbrukspolitikken har ført til sterk reduksjon av konkurransen i jordbruksoppgjøret. Mange av de oppgaver som entreprenøren er ekspert på å løse, er erstattet av jordbruksforhandlinger, landbrukssamvirke, offentlige planleger og rådgivere.

Disse medlemmer mener norsk jordbruk bør forberede seg på økt konkurranse fra utlandet. Uansett i hvilken grad jordbruket vil møte konkurranse fra verdensmarkedet, så bør rammebetingelsene utformes slik at den innenlandske konkurransen fremmes. Dette innebærer at de etatene og ordningene som hindrer

dette, bør avvikles. Det gjelder selve jordbruksavtalen og de forvaltningsoppgaver som den er med å finansiere. Videre bør alle former for produksjons- og markedsreguleringer som begrenser eller hindrer konkurransen avvikles. Produksjonskvoter og begrensninger for husdyrproduksjon bør avskaffes og fri etablering i alle produksjoner gjenopprettes.

Disse medlemmer vil hevde at et sentralt element i å etablere konkurranse vil være å styrke den private eiendomsretten. Det krever blant annet at lovene som regulerer eiendomsomsetningen fjernes. Landbrukseiendommer må kunne omsettes fritt til gjeldende markedspriser. Bo- og drivepliktsbestemmelsene i odels- og konsesjonsloven må fjernes. Dette er av grunnleggende betydning fordi konsesjonsplikten og offentlig fastsatte eiendomspriser reduserer bondens forventninger og investeringslyst fordi han risikerer ikke å få avkastning for kapitalen som blir investert i gårdsbruket.

Disse medlemmer viser for øvrig til egen særmerknad og merknader i Innst. S. nr. 167 (1999-2000) Om norsk landbruk og matproduksjon.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om oppheving av omsetningsloven."

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om avvikling av konsesjonsgrenser gitt i medhold av lov om ervervsmessig husdyrhold."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil peke på verdien av et lokalt eierskap til naturressursene som kan bidra til bosetting og vitalitet i lokalsamfunnet. Etter disse medlemmers oppfatning må det tilstrebes eierformer hvor dette også i framtida er hovedregelen. Disse medlemmer mener derfor at det som hovedregel ikke bør etableres eierformer hvor eieren ikke bor på eiendommen. Eksempler på slike eierformer er sameier eller aksjeselskap. Disse medlemmer mener det som et utgangspunkt ikke er ønskelig å ha uansvarlige selskaper som eiere av landbrukseiendommer og mener dette utgangspunktet skal komme klart til uttrykk i gjeldende lovverk.

Komiteen viser til at Verdiskapingsprogrammet er viktig for landbruket. Ikkje berre gir det enkelte produsentar moglegheit til å satse nytt og utradisjonelt, men det kan gje ringverknader der fleire ser på moglegheit for å skape sin egen arbeidsplass. Etter komiteen sitt syn er det viktig at dette programmet blir styrkt og vidareutvikla.

Midlene må brukast målretta med klare resultatmål om auka matmangfald og auka verdiskaping.

Mjølkeproduksjon og spesialisert kjøttproduksjon

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemmene frå Framstegspartiet, ser positivt på at avtala

inneber at det vert etablert eit driftstilskot for spesialisert storfekjøttproduksjon. Med ein reduksjon i mjølkeforbruket og auka kjøttforbruk er dette ei fornuftig tilpassing av rammevilkåra, både for å stimulere produksjonen av storfekjøtt med særskilde kvalitetar og for å halde oppe bruken av grasareal i alle delar av landet.

Fleirtalet viser til ordninga med påbod om bedøving og veterinærbehandling ved kastrering av gris og at det frå Stortinget blei bedd om å kompensere meir utgiftene for svineprodusentane. Fleirtalet konstaterer at det blei gitt eit tillegg i målprisen for svinekjøtt på 55 øre/kg, som både er meint å dekke kostnadene ved kastrering og gje eit tillegg i inntekta. Utrekningar på kastreringskostnadene har blitt gjort til om lag 35 øre/kg. Det er frå næringa kome ulike syn på kostnadene. Fleirtalet forutset at partane fylgjer dei praktiske konsekvensane for produsentane nøye og at FoU-arbeidet blir intensivert for å gjere kastrering unødvendig.

Eit anna fleirtal, alle unnateke medlemmene frå Framstegspartiet og Sosialistisk Venstreparti, har merka seg at avtala inneber at 30 pst. av mjølkekvotane kan, og må, omsetjast direkte mellom produsentane innanfor kvart fylke til fri pris. Sidan dette er ei ny ordning går dette fleirtalet ut frå at departementet vil få røynsler med korleis ordninga fungerer og kva for konsekvensar ho får og kome med ei vurdering av ordninga.

Dette fleirtalet legg til grunn at departementet, i tett samarbeid med organisasjonane, vil vere særleg merksam på eventuelle uheldige utslag av friare omsetning av melkekvotar, med omsyn til for eksempel pris og kva grupper som får auka kvotane sine gjennom den frie omsetninga. Dette fleirtalet ser samtidig at tida fram til dei neste forhandlingane er svært knapp i høve til å vinne erfaring med den nye ordninga og vurdere desse, mellom anna fordi eit regelverk for ordninga må på plass før den kan setjast i kraft.

Dette fleirtalet forutset at partane finn fram til god fordeling og fordelingsstimulerande tiltak av melkekvoter som vert frigjorte.

Eit tredje fleirtal, alle unnateke medlemmene frå Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, har merka seg at ein no registerer ein reduksjon i jordbruksareal som er i drift. Ein ekstensiv produksjon som ammekuholdet kan medverke til å halde kulturlandskapet ope med beitedyr. Det er nødvendig at det også i denne produksjonen utviklast einingar med eit produksjonstilfang som gjer profesjonell kvalitetsproduksjon og ei tilfredsstillande inntektsutvikling mogleg.

Ved handsaminga av St.meld. nr. 19 (1999-2000) peikte dette fleirtalet på behovet for auka fleksibilitet i kvoteordninga. Store delar av overføringane over avtala går til mjølkeproduksjonen. Kvotesystemet har medverka til monalege avgrensingar i handlings-

rommet for mjølkeprodusentane og svakare lønsemd enn det som kunne ha vore tilfellet dersom produsentane hadde hatt høve til å utnytte produksjonskapasiteten meir optimalt. Saman med det monalege fallet i mjølkeforbruket, har dette gjort at det no er større behov for å leggje til rette for strukturutvikling i denne produksjonen, slik det også er peikt på i St.meld. nr. 19 (1999-2000).

Dette fleirtalet har òg merka seg at grensa som einskildprodusentar kan kjøpe seg opp til er heva til 225 000 liter pr. bruk. Dette fleirtalet er samdi at som øvre grense for dei som ikkje har hatt større kvote historisk, er dette ei nødvendig justering.

Dette fleirtalet har vidare merka seg at kvotetakket for samdrifter i mjølkeproduksjonen skal hevast til 750 000 liter, tilsvarande vel tre tak for einskildbruk. Samstundes får samdrifter i mjølkeproduksjonen særskilde vilkår ved at deltakarbruka kan søkje særskild om tilskot til anna dyrehald enn storfe, når dette ikkje er ein del av driftsfellesskapet. Dette gjer også vilkåra for samdrifter i mjølkeproduksjonen betre. Dette fleirtalet har vidare merka seg at grensa for kor langt bruka i samdrifter kan liggje frå kvarandre er auka frå 8 til 10 km, og vil samstundes be om at dette regelverket blir praktisert på ein fleksibel og romsleg måte.

Dette fleirtalet vil samstundes peike på at det i vidareutviklinga av regelverket for tilskot til føretak i jordbruket bør arbeidast med sikte på at regelverket ikkje skal hindre fornuftige samarbeidsløysingar og i størst mogleg grad handsame ulike produksjonar likt.

Et fjerde flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at disse partiene i vår gikk i mot at melk skal kunne omsettes fritt på såkalt "børs". Dette flertallet tar til etterretning at forhandlingene er resultert i at 30 pst. skal kunne omsettes fritt innen hvert fylke. Erfaringene med denne ordning må følges nøye, bl.a. i forhold til betydningen mellom små og store bruk, prisutviklingen og en forsikring om at det fortsatt skjer kjøp og salg i ordnede former. Evalueringen vil måtte gå over en tid, slik at en har god nok kunnskap om virkningen.

Dette flertallet fremmer følgende forslag i tilknytning til evaluering av fri omsetning av melkekvoter:

"Stortinget ber Regjeringen legge fram en evaluering av fri omsetning av melkekvoter hvor ordningen har fungert i ett kalenderår gjeldende fra 1. januar 2003."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til den inngåtte avtalens ordning for friere omsetning av melkekvoter. Denne ordningen er et helt nytt prinsipp innenfor norsk landbrukspolitikk. Ordningen vil ha som konsekvens at det stimuleres til større bruk og mer intensive driftsformer. Dette vil igjen føre til en reduksjon i antall melkeprodusenter. Melkeproduksjon er

den desidert viktigste produksjonen i norsk jordbruk og spesielt viktig for distriktsjordbruket. En økt reduksjon i antall melkeproduksjonsbruk vil raskt svekke landbrukets evne til å oppfylle sine samfunnsmessige mål.

Disse medlemmer mener at heving av kvotetakket både for enkeltprodusenter og samdrifter vil virke strukturdrivende, det vil si føre til større og færre bruk.

Disse medlemmer viser til at det under forhandlingene ble vedtatt at satsen for driftstilskudd melk settes 5 000 kroner høyere pr. bruk i fylkene Østfold, Vestfold, Oslo og Akershus enn i de andre fylkene i Sør-Norge. Disse medlemmer mener det verken finnes faglige eller økonomiske grunner for en slik prioritering, og mener det er et uheldig signal til distriktsjordbruket. Disse medlemmer ser der som viktig at den andelen av kvoter som tildeles fra staten blir kanalisert på en slik måte at det styrker distriktsjordbruket, og slik at ledig produksjonskapasitet blir utnyttet framfor nye kostnadskreven investeringer.

Disse medlemmer foreslår:

"Stortinget ber Regjeringa i utarbeidelse av retningslinjer for videresalg av den statlige andelen av kvoter særlig vektlegge behovet for å ta i bruk ledig kapasitet i produksjonsapparatet."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at forslagene om å etablere mer fleksible og kostnadseffektive løsninger ved en friere omsetning av melkekvoter, reduserte kvotebegrensninger for melkeproduksjon i samdrifter og bedre muligheter for høyere melkekvoter for enkeltbruk er ett skritt i riktig retning, men er langt fra tilstrekkelig for å tilpasse jordbruket til en internasjonal konkurranse situasjon.

Disse medlemmer mener primært at produksjon og omsetning av melk skal foregå i et marked med reell konkurranse fritt for offentlige fastsatte melkekvoter. Disse medlemmer vil likevel, som en subsidiær holdning innenfor den eksisterende landbrukspolitikken, støtte ordningen med omsettelige produksjonskvoter for melk. Det bør da vektlegges at produksjonskvotesystemet praktiseres på en måte som fører til en ønsket strukturutvikling og kostnadssenking i norsk melkeproduksjon. En melkeproduksjon som overføres til bruk der mulighetene for større og mer rasjonell drift foreligger, vil kunne bedre konkurranse dyktigheten.

Disse medlemmer vil hevde at med en ordning med omsettelige produksjonskvoter for melk som gjøres landsomfattende, bedres mulighetene ytterligere for en ønskelig strukturutvikling og kostnadssenking i melkeproduksjonen.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om en ordning med omsettelige produksjonskvoter for

kumelk som ikke begrenses til fylkes- eller regionnivå, men gjøres landsomfattende."

Disse medlemmer viser til at samdrift er en rasjonell produksjonsform som gjør det mulig for yrkesutøvere i landbruket i fellesskap å utnytte stor-driftsfordeler, styrke lønnsomheten i produksjonen og ta ut mer ferie og fritid. Kostnadseffektive produksjonsopplegg styrker også muligheten for lavere matvarepriser.

Disse medlemmer vil minne om Fremskrittspartiets landbrukspolitikk som tilsier at markedet selv utvikler hensiktsmessige løsninger for en konkurransedyktig produksjon. Disse medlemmer kan derfor ikke se at det foreligger særskilte grunner til å begrense mulighetene for samdrift.

Dyrevelferd

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at vedtaket om bedøvelse ved kastrering av gris innebærer ekstraordinære kostnader for svineprodusentene som ikke ble kompensert ved jordbruksavtalen. Dette er ekstraordinære kostnader som næringen påføres som følge av ønsket om å satse sterkere på tiltak for dyrevelferd. Disse medlemmer er av den oppfatning at produsentene bør gis kompensasjon for disse kostnadene i overgangsperioden fram til kastrering blir forbudt og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å innføre en egen kompensasjonsordning for kostnader knyttet til kastrering av gris i en overgangsperiode fram til forbud mot kastrering trer i kraft."

Miljø og økologisk landbruk

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemmene frå Framstegspartiet, ser positivt på det arbeidet avtalepartane gjer med omsyn til eit miljøprogram, og at det frå 2003 vert innført krav om miljøplan på foretak innan jordbruk og hagebruk som søkjer om produksjonstilskot. Føremålet med slikt planarbeid må vere endra, meir miljøvenleg praksis, og ikkje planane i seg sjølve. Planarbeidet må gi auka måloppnåing og auka innretning mot dei største miljøutfordringane. Fleirtalet går ut frå at arbeidet vert koordinert best mogleg med einsarta planarbeid for å redusere byråkratiet.

Fleirtalet har merka seg at det økologiske landbruket er i ei positiv utvikling og er samd i at det i det vidare arbeidet bør setjast fokus på å fjerne flaskehal-sar for vidare utvikling. Avtala inneber mellom anna forbetringar for økologisk kornproduksjon og at korn skal prioriterast under FoU-tiltaka saman med blant anna økologisk frukt og grønsaker som har stort marknadspotensiale.

Fleirtalet meiner ein framleis må ha fokus på omsettings- og marknadsarbeidet, slik at dei økologiske produkta som forbrukarane får tilbod om er

merka som økologiske varer. Det har vore, og er, ein føresetnad for satsinga at etterspurnaden etter slike produkt kan stettast, og at produsentane kan få nytte av den høgare prisen som slike produkt kan gi.

Fleirtalet vil peike på at det er nødvendig med ei relativt sterk opptrapping av den økologiske produksjonen over heile landet for å nå målet om 10 pst. økologisk produksjon innan 2010.

Fleirtalet ser positivt på den satsinga på bioenergi som avtala fører med seg. Denne satsinga kan medverke til auka verdiskaping og gode framtidutsikter for jord- og skogbrukarar som leverandørar til fornybar energi. Det er òg positivt i høve til miljømål, særleg ved å redusere bruken av fossile energikjelder. Fleirtalet går ut frå at satsinga skal leggje til rette for forretningsmessige konsept der dei næringsdrivande sjølve er ansvarlege for drifta og lønsemda i prosjekta.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til de mulighetene som foreligger for yrkesutøvere i landbruket fordi det er en økende etterspørsel etter økologisk produserte matvarer. Disse medlemmer vil derfor påpeke at det er viktig å se markedsmuligheter ved økologisk produksjon blant annet for å oppnå en sterkere posisjon i et mer konkurranseutsatt marked.

Disse medlemmer vil peke på at eksisterende driftsformer i landbruket har bidratt til å forverre miljø-situasjonen. Utviklingen av økologisk landbruk kan bidra til å redusere miljøskadene fra jordbruket. Videre vil nye alternative driftsformer bidra til større valgfrihet for forbrukeren innenfor rammene av helsemessig trygghet til de matvarer som blir produsert.

Disse medlemmer minner om Fremskrittspartiets målsetting for norsk landbruk er å etablere en økonomisk effektiv landbruksnæring med et sterkt redusert behov for interne støtteordninger. Det betyr at forbrukerne må betale eventuelle merkostnader for økologisk dyrkede produkter direkte i markedet.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Norge produserer svært lite økologisk mat. Ambisjonsnivået og viljen til satsing er for lav på dette området. Disse medlemmer viser til forslag fra Sosialistisk Venstreparti i Statsbudsjettet for 2002 der det foreslås betydelige midler på dette området.

Disse medlemmer er kjent med at det eksisterer et investeringsbehov i landbruket som er vanskelig å møte med den lønnsomhet som er i næringen. Det blir i avtalen omtalt en ordning med investeringsstøtte for å bote på disse problemene.

Disse medlemmer er imidlertid av den oppfatning at å øke lønnsomheten i næringen gjennom økt prisuttak, økt markedsutnyttelse (Verdiskapingsprogrammet for mat) og økte overføringer over statsbudsjettet er en mer målrettet og rettferdig ordning. En rentestøtteordning vil også bidra til en negativ struktur-

utvikling. Brukerne får heller ingen garantier for økt lønnsomhet i den produksjonen de investerer i.

Rekruttering

Disse medlemmer er bekymret for rekrutteringa til landbruket, og mener avtalen ikke i tilstrekkelig grad tar tak i dette. Det savnes konkrete forslag til hvordan en skal motivere ungdom til å videreføre denne viktige næringa for Norge. Det vises her til forslag fra Sosialistisk Venstreparti i statsbudsjettet for 2002.

7. FORSLAG FRÅ MINDRETAL

Forslag frå Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringa i utarbeidelse av retningslinjer for videresalg av den statlige andelen av kvoter særlig vektlegge behovet for å ta i bruk ledig kapasitet i produksjonsapparatet.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen om å innføre en egen kompensasjonsordning for kostnader knyttet til kastring av gris i en overgangsperiode fram til forbud mot kastring trer i kraft.

Forslag frå Framstegspartiet:

Forslag 3

Forslaget til ny jordbruksavtale bifalles ikke.

Forslag 4

Eksisterende ordning med jordbruksavtale oppheves.

Forslag 5

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til jordbrukssubsidier og andre statlige økonomiske tiltak overfor jordbruket i sammenheng med statsbudsjettet uten forutgående forhandlinger.

Forslag 6

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til jordbrukssubsidier for den resterende del av inneværende budsjettår med en ramme på 1950 mill. kroner lavere enn det vedtatte budsjett på kap. 1150 til gjennomføring av jordbruksavtalen.

Forslag 7

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om oppheving av omsetningsloven.

Forslag 8

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om avvikling av konsesjonsgrenser gitt i medhold av lov om ervervsmessig husdyrhold.

Forslag 9

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om en ordning med omsettelig produksjonskvoter for kumelk som ikke begrenses til fylkes- eller regionnivå, men gjøres landsomfattende.

8. TILRÅDING FRÅ KOMITEEN

Komiteen har elles ingen merknader, viser til proposisjonen, og rår Stortinget til å gjere følgjande

vedtak:

I

I statsbudsjettet for 2002 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
1150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	50	Fondsavsetninger økes med	20 000 000
		fra kr 784 960 000 til kr 804 960 000	
	70	Markedsregulering, kan overføres, reduseres med	28 400 000
		fra kr 222 500 000 til kr 194 100 000	
	73	Pristilskudd, overslagsbevilgning, økes med	215 151 000
		fra kr 2 156 417 til kr 2371 568	
	74	Direkte tilskudd, kan overføres, reduseres med	292 651 000
		fra kr 6 873 558 til kr 6 580 908	
	77	Utviklingstiltak økes med	101 000 000
		fra kr 359 000 000 til kr 460 000 000	
	78	Velferdsordninger, kan overføres, økes med	22 400 000
		fra kr 1 773 289 til kr 1 796 254	
4150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	80	Markedsordningen for korn, økes med	39 000 000
		fra kr 122 000 000 til kr 161 000 000	

II

Stortinget samtykker i at totalrammen for bruk av midler fra Landbrukets utviklingsfond, eksklusive administrasjonsutgifter, fastsettes til 792,5 mill. kroner for 2003 og forvaltes etter retningslinjene som er trukket opp i kapittel 7.3 og 8.2.1. Landbruksdepartementet gis fullmakt til omdisponeringer innenfor rammen hvis behovet for midler til ulike tiltak utvikler seg annerledes enn forutsatt.

III

Stortinget samtykker i at det som grunnlag for jordbruksavtalen 2002-2003 gjennomføres en utvidelse av

den eksisterende inntektsfradragsordning ved beskatningen av næringsinntekt fra jord- og hagebruk. Utvidelsen skal tilsvare en provenyeffekt for statsbudsjettet på 200 mill. kroner. Endringen gjennomføres med halv virkning for inntektsåret 2002 og full virkning fra inntektsåret 2003. Endelig utforming av forslaget presenteres for Stortinget i forbindelse med proposisjonen om statsbudsjettet for 2003.

IV

Stortinget ber Regjeringen legge fram en evaluering av fri omsetning av melkekvoter hvor ordningen har fungert i ett kalenderår gjeldende fra 1. januar 2003.

Oslo, i næringskomiteen, 13. juni 2002

Olav Akselsen
leiar

Olaf Gjedrem
ordfører

Ivar Kristiansen
sekretær